

Työ- ja elinkeinoministeriö

Sisäministeriön lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Sisäministeriön maahanmuutto-osasto esittää lausuntonaan seuraavaa:

Yleistä

Esityksen keskeisimpänä ehdotuksena on luoda edellytykset ratkaista työntekoon perustuvat oleskelulupahakemukset nopeasti ja sujuvasti, samalla korostaen prosessissa osallisena olevien tahojen velvollisuuksia ja vastuita. Esityksen ehdotuksena on tehdä selväksi, mikä on kenenkin rooli ja velvollisuus prosessissa samalla muistaen, että ulkomaisen työvoiman käytön lieveilmiöihin ja epäkohtiin puututaan. Keskeistä on myös tunnistaa ja tunnustaa, että työnantajiin voidaan laajasti luottaa, minkä vuoksi ehdotuksena on luoda työnantajan sertifiointin malli.

Sisäministeriön maahanmuutto-osasto pitää esityksen tavoitteita tärkeinä. Ehdotukset tavoitteiden saavuttamiseksi edellyttävät toisaalta riskiprofiloinnin ja jälkivalvonnan kehittämistä.

Maahanmuutto-osastolla on ollut mahdollisuus vaikuttaa lakiesitykseen työryhmän jäsenenä. Esitys on yleisesti ottaen hyvin laadittu. Maahanmuutto-osasto viittaa Maahanmuuttoviraston lausunnossaan esittämiin yksityiskohtaisiin huomioihin ja nostaa esiin yleisempiä kysymyksiä, joihin on syytä kiinnittää huomiota jatkovalmistelussa.

Yleiset edellytykset oleskeluluvan myöntämiselle

Ulkomaalaislain 36 §:ään esitetään lisättäväksi uusi 5 momentti: ”Jos 2 tai 4 momenttia sovelletaan tämän lain 5 luvussa tarkoitetun työntekoa koskevan hakemuksen kohdalla, arvioinnissa otetaan huomioon työnteon perusteella myönnettävän oleskeluvan yleisten edellytysten sekä työntekijän ja työnantajan selvittämiselvollisuuden täyttäminen.”

Maahanmuutto-osasto huomauttaa, että pykälän 2 ja 4 momenttia sovelletaan aina. Sen sijaan soveltaminen ei välttämättä johda kielteisen oleskelulupapäätöksen tekemiseen. Herää kysymys, onko momentin lisäyksellä tarkoitus pikemmin vaikuttaa niihin perusteisiin, joiden pohjalta arviointi oleskeluluvan mahdollisesta epäämisestä tehdään ja sovellettavaan kynnykseen sitä nostaan. Momentista ei ilmene, miten työnteon perusteella myönnettävän oleskeluluvan yleiset edellytykset sekä työntekijän ja työnantajan selvittämiselvollisuuden täyttäminen ”otetaan huomioon”. On myös huomattava, että ehdotetun 5 momentin säännöskohtaiset perustelut eivät vastaa säännösehdotusta.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sisäministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 26
00023 Valtioneuvosto

Kirkkokatu 12
Helsinki

0295 480 171
+358 295 480 171

09 160 44635
+358 9 160 44635

kirjaamo.sm@govsec.fi
www.intermin.fi

Perusteluissa todetaan, että säännöksellä täsmennettäisiin lain 36 §:n 2 ja 4 momentin soveltamista, kun kyse on työnteon perusteella haettavista oleskeluluvista. Suhdetta maahantulosäännösten kiertämistä koskevaan pykälän 2 momenttiin on pyritty avaamaan. Pykälän 4 momentin osalta viitataan pelkästään kyseisestä lainkohdasta sitä koskevassa hallituksen esityksessä (HE 253/2020 vp) todettuun.

Perustelujen mukaan, jos lupaharkinnassa epäillään väärennettyä asiakirjaa, tapauskohtaisessa harkinnassa otettaisiin huomioon työnantajaan ja työsuhteeseen liittyvät seikat ja jos kyse ei kokonaisarviointin kannalta ole olennaisesta seikasta oleskelulupaharkinnassa, asiakirjan aitoutta ei olisi tarvetta selvittää. Kokonaisharkinnassa olisi huomioitava, että työnantajalla on lähtökohtaisesti paras kyky arvioida, milloin sillä on tarve palkata ulkomaista työvoimaa, millaista osaamista se työntekijältään vaatii ja täyttääkö hakija työsuhteessa vaadittavan ammattitaidon tai terveydentilan vaatimukset.

Maahanmuutto-osasto kiinnittää huomiota siihen, että esityksessä ei ole osana yhteiskunnallisia vaikutuksia arvioitu vaikutuksia rikosentorjuntaan säädösehdotusten vaikutusten arviointiohjeen edellyttämällä tavalla. Onko ehdotuksella vaikutuksia viranomaisten mahdollisuuksiin estää, paljastaa tai selvittää maahantulosäännösten kiertämiseen ja työvoiman hyväksikäyttöön liittyviä rikoksia? Vaikuttaako ehdotus esimerkiksi viranomaisten mahdollisuuksiin saada tietoa rikoksista ja laajemmista ilmiöistä niiden taustalla?

Oleskeluluvan myöntäminen ilman oleskelulupaa maahan saapuneelle

Ehdotetun 49 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan ilman oleskelulupaa maahan saapuneelle ulkomaalaiselle myönnetään tilapäinen tai jatkuva oleskelulupa Suomessa, jos edellytykset tällaisen oleskeluluvan myöntämiseksi ulkomailla ovat olemassa ja ulkomaalainen hakee 5 luvussa tarkoitettua oleskelulupaa.

Ulkomaalaislain 49 §:ssä on säädetty poikkeuksista siihen periaatteeseen, että oleskelulupaa on haettava ulkomailla ennen maahantuloa. Jos 5 luvun perusteella myönnettävien lupien osalta kyse kuitenkin olisi pääsäännöstä, olisi syytä harkita 3 kohdan kumoamista ja pääsäännön lisäämistä 5 luvun sääntelyyn. Esimerkiksi ulkomaalaislain 47 h, 49 a, 50 ja 50 a §:ssä on sääntely oleskeluluvan myöntämisestä Suomesta haettuna. Kyse on maahantuloon liittyvästä merkittävästä muutoksesta, josta olisi säädetävä laissa suoraan ja avoimesti, sen sijaan, että säännös sijoitetaan poikkeuspykälään.

Työnantajan sertifiointi

Esityksessä ehdotetaan säädetävän työnantajan sertifiointista. Sertifiointin edellytykset liittyisivät liiketoiminnan kannattavuuteen ja työnantajan palvelukseen aiemmin myönnettyihin oleskelulupiin. Maahanmuuttoviraston tietojen pohjalta sertifiointin täyttäisi 50 työnantajaa tai vähän sen yli, kun huomioidaan esitykseen tällä hetkellä valitut kriteerit. TE-toimistojen arvioiden mukaan sellaisia hakemuksia, joiden osalta työnantaja voitaisiin sertifioida, on noin 10 % hakemuksista, joten määrä jäisi suhteellisen vähäiseksi.

Sertifiointin saavuttaneiden työnantajien palvelukseen tulevien oleskelulupamenettely olisi kevyempi, mikä sujuvoittaisi ja nopeuttaisi menettelyä osaltaan. Sisäministeriön maahanmuutto-osasto pitää sertifiointia sinällään kannatettavana. Sertifiointin kriteereillä on merkitystä pyrittäessä toisaalta ehkäisemään mahdolliset väärinkäytökset työvoiman hyväksikäyttö mukaan lukien.

Jatkovalmistelun yhteydessä on hyvä tarkentaa sertifiointin vaikutuksia liittyen erityisesti arvioihin sertifiointia hakevien työnantajien määrästä. Vaikutusten arviointi heijastuu sisäministeriössä valmisteltavana olevaan hallituksen esitykseen, joka koskee pitkäaikaisen viisumin myöntämistä maahantuloa varten sellaisille kolmannen maan kansalaisille, joille on myönnetty oleskelulupa sertifioidun työnantajan palvelukseen.

Osastopäällikkö, ylijohtaja

Minna Hulkkonen

Johtava asiantuntija

Berit Kiuru

Jakelu TEM Työ- ja elinkeinoministeriö

Tiedoksi Sisäministeri Krista Mikkonen
Valtiosihteeri Akseli Koskela
Erityisavustaja Tiina Kivinen
Kansliapäällikkö Kirsi Pimiä
SM MMO Maahanmuutto-osasto

VN/5283/2020-SM-53

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: